

**Аналітична довідка
щодо інституційного устрою та повноважень органів суддівського
самоврядування системи України**

Березень 2023

*Довідка підготовлена у рамках проекту Ради Європи «Ефективне забезпечення
права на справедливий суд (стаття 6 ЄКПЛ) в Україні», що впроваджується
Управлінням програм співробітництва Ради Європи*

Зміст

1. Вступ.....	4
2. Інституційний устрій органів суддівського врядування та установ судової системи.....	5
2.1. Вища рада правосуддя.....	5
2.1.1. Служба дисциплінарних інспекторів.....	7
2.1.2. Комісія з формування вищого корпусу державної служби в системі судоустрою.....	8
2.1.3. Дорадчі органи.....	8
2.2. Вища кваліфікаційна комісія суддів України.....	11
2.2.1. Громадська рада доброчесності.....	13
2.3. Національна школа суддів України.....	14
2.4. Державна судова адміністрація України.....	15
2.5. З'їзд суддів України.....	16
2.6. Рада суддів України.....	17
2.7. Служба судової охорони.....	18
3. Процедури та процеси в системі судоустрою.....	18
3.1. Добір суддів на посаду вперше.....	18
3.2. Дисциплінарна відповідальність суддів.....	20
3.3. Засади фінансування судової системи.....	23
3.4. Підготовка та навчання суддів.....	24
3.4.1. Підготовка кандидатів на посаду судді.....	24
3.4.2. Навчання діючих суддів.....	24
3.5. Кар'єрний рух та просування по службі суддів.....	25
3.5.1. Кваліфікаційне оцінювання суддів.....	26
3.5.2. Регулярне оцінювання суддів.....	28

Абревіатури та скорочення

ВККСУ (HQCJU)	Вища кваліфікаційна комісія суддів України
ВРП (HCJ)	Вища рада правосуддя
ГРД (PCI)	Громадська рада доброчесності
ГРМЕ (PCIE)	Громадська рада міжнародних експертів
ДСАУ (SCA)	Державна судова адміністрація України
ЕР (EC)	Етична Рада
Закон про ВРП (Law on HCJ)	Закон України «Про Вищу раду правосуддя» №798-VIII від 21.12.2016
Закон про судоустрій (Law on judiciary)	Закон України «Про судоустрій та статус суддів» №1402-VIII від 02.06.2016
КК (SC)	Конкурсна Комісія
ККДСС	Комісія з формування вищого корпусу державної служби в системі судоустрою
НШСУ (NSJU)	Національна школа суддів України
РСУ (CJU)	Рада суддів України
СДІ (SDI)	Служба дисциплінарних інспекторів
ССО (SCG)	Служба судової охорони

1. Вступ.

Питання судоустрою України регулюється розділом VIII Конституції України, який має назву «Правосуддя». Конституція України чітко визначає правовий статус лише одного органу в системі судоустрою – Вищої ради правосуддя (ділі – ВРП) (стаття 131). Щодо інших інституцій Конституція України не містить прямих норм. Конституція України передбачає, що відповідно до закону в Україні діє суддівське самоврядування (стаття 131), однак не визначається у якій саме формі.

Конституція України згадує з'їзд суддів України, який обирає десятьох членів ВРП, а також містить норму, що відповідно до закону в системі правосуддя утворюються органи та установи для забезпечення добору суддів, їх професійної підготовки, оцінювання, розгляду справ щодо їх дисциплінарної відповідальності, фінансового та організаційного забезпечення судів.

Статус таких органів у системі судоустрою визначають два Закони України – «Про судоустрій та статус суддів» (далі - Закон про судоустрій) та «Про Вищу раду правосуддя» (далі – Закон про ВРП), Закон України «Про Вищий антикорупційний суд» щодо ГРМЕ.

Узагальнена інформація щодо класифікації інституцій у судовій системі викладена у Таблиці 1.

Таблиця 1.

	Назва	Норма закону, якою визначено статус
Органи суддівського самоврядування		
	З'їзд суддів України	стаття 129 Закону про судоустрій
	Рада суддів України	стаття 133 Закону про судоустрій
Органи державної влади та суддівського врядування		
	Вища рада правосуддя	стаття 1 Закону про ВРП
	Вища кваліфікаційна комісія суддів України	стаття 92 Закону про судоустрій
Державні органи		
	Державна судова адміністрація України	стаття 151 Закону про судоустрій
	Служба судової охорони	стаття 161 Закону про судоустрій
Державні установи		
	Національна школа суддів України	стаття 104 Закону про судоустрій
Дорадчі (допоміжні) органи, суб'єкти		
	Комісія з питань вищого корпусу державної служби в системі правосуддя	стаття 29 Закону про ВРП
	Етична рада	стаття 9-1 Закону про ВРП
	Конкурсна комісія	стаття 95-1 Закону про судоустрій
	Громадська рада Добросовісності	стаття 87 Закону про судоустрій
	Громадська рада міжнародних експертів	стаття 9 Закону про Вищий антикорупційний суд

2. Інституційний устрій органів суддівського врядування та установ судової системи.

2.1. Вища рада правосуддя.

Вища рада правосуддя (ВРП) - єдиний конституційний орган (окрім судів) в системі судоустрою, який відповідно до Закону про ВРП діє на постійній основі. ВРП є юридичною особою, видатки на її утримання визначаються окремим рядком у Державному бюджеті України.

Повноваження ВРП визначені Законом про ВРП (стаття 3):

- внесення подання про призначення судді на посаду;
- ухвалення рішення стосовно порушення суддею чи прокурором вимог щодо несумісності;
- утворення та забезпечення здійснення дисциплінарним органом дисциплінарного провадження щодо судді;
- розгляд скарги на рішення органів про притягнення до дисциплінарної відповідальності судді чи прокурора;
- ухвалення рішення про звільнення судді з посади;
- надання згоди на затримання судді чи утримання його під вартою чи арештом;
- ухвалення рішення про тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя;
- вжиття заходів щодо забезпечення авторитету правосуддя та незалежності суддів;
- ухвалення рішення про переведення судді з одного суду до іншого, а також рішення про відрядження судді до іншого суду того самого рівня і спеціалізації;
- ухвалення рішення про припинення відставки судді;
- визначення кількості суддів у суді в порядку, визначеному Законом про судоустрій;
- затвердження Положення про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему та/або її окремих підсистем (модулів), Положення про ДСАУ та типові положення про її територіальні управління, Положення про ССО, Положення про проведення конкурсів для призначення на посади державних службовців у судах, органах та установах системи правосуддя, Положення про ККДСС, Порядку ведення Єдиного державного реєстру судових рішень;
- погодження Типового положення про апарат суду, Положення про порядок створення та діяльності служби судових розпорядників;
- надання обов'язкових до розгляду консультативних висновків щодо законопроектів з питань утворення, реорганізації чи ліквідації судів, судоустрою і статусу суддів;
- узагальнення пропозиції судів, органів та установ системи правосуддя стосовно законодавства щодо їх статусу та функціонування, судоустрою і статусу суддів;
- здійснення функції головного розпорядника коштів Державного бюджету України щодо фінансового забезпечення своєї діяльності;
- участь у визначенні видатків Державного бюджету України на утримання судів, органів та установ системи правосуддя відповідно до Бюджетного кодексу України;
- затвердження за поданням ДСАУ нормативів кадрового, фінансового, матеріально-технічного та іншого забезпечення судів;
- призначення на посаду та звільнення з посади Голови та заступників ДСАУ;
- визначення за поданням Голови ДСАУ граничної чисельності працівників ДСАУ;
- призначення та звільнення з посад членів ВККСУ;
- звільнення членів ВРП.

Для цілей врегулювання процедур діяльності ВРП затверджує Регламент.

До складу ВРП входить 21 член, з яких десятих - обирає з'їзд суддів України з числа суддів чи суддів у відставці, двох - призначає Президент України, двох - обирає Верховна Рада України, двох - обирає з'їзд адвокатів України, двох - обирає

всеукраїнська конференція прокурорів, двох - обирає з'їзд представників юридичних вищих навчальних закладів та наукових установ. Голова Верховного Суду України входить до складу ВРП за посадою.

ВРП очолює Голова, який обирається з числа членів ВРП строком на 2 роки.

Закон про ВРП передбачає кваліфікаційні вимоги до членів ВРП (стаття 6). На посаду члена ВРП може бути призначений громадянин України, не молодший 35 років, який володіє державною мовою, має вищу юридичну освіту та стаж професійної діяльності у сфері права не менше 15 років, належить до правничої професії та відповідає критерію політичної нейтральності, а також критеріям професійної компетентності, професійної етики та доброчесності. Члени ВРП виконують свої повноваження на постійній основі, отримують заробітну плату, на них поширюються вимоги антикорупційного законодавства. Розмір винагороди члена Вищої ради правосуддя встановлюється у розмірі посадового окладу судді Верховного Суду. Розмір винагороди члена Вищої ради правосуддя, який є суддею, дорівнює сумі його суддівської винагороди, якщо така сума перевищує розмір посадового окладу судді Верховного Суду.

Якщо ВРП може стати неповноважною через закінчення строку повноважень члена ВРП, такий член ВРП продовжує виконувати свої повноваження до дня обрання (призначення) на його посаду іншої особи, але в будь-якому випадку не більше 3 місяців з дня закінчення строку, на який такого члена ВРП було обрано (призначено).

ВРП є повноважною за умови обрання (призначення) на посаду щонайменше 15 членів, серед яких більшість становлять судді (включаючи суддів у відставці).

Члени ВРП (крім Голови ВС) не мають права суміщати свою роботу з іншими видами діяльності, крім здійснення викладацької, наукової чи творчої діяльності та отримання винагороди за неї. На час здійснення суддею, прокурором, адвокатом повноважень члена ВРП він не може брати участі в органах суддівського, адвокатського чи прокурорського самоврядування. Термін повноважень членів ВРП - 4 роки. Закон про ВРП забороняє одній особі обіймати посаду члена ВРП два строки поспіль.

Закон про ВРП визначає особливий порядок добору членів ВРП. Загалом процедура складається з наступних етапів:

- прийняття суб'єктом призначення члена ВРП рішення про проведення з'їзду/конференції з метою призначення члена ВРП відповідно до квоти(таке рішення повинно бути прийняте не пізніше ніж за 45 днів до дня проведення відповідного заходу);
- оприлюднення секретаріатом ВРП інформації про прийом документів на веб-сайті ВРП;
- прийом документів від кандидатів секретаріатом ВРП (прийом закінчується не пізніше ніж за 30 днів до дати проведення з'їзду/конференції);
- проведення секретаріатом ВРП спеціальної перевірки кандидатів на посаду члена ВРП, які подали документи для участі у доборі;
- направлення секретаріатом ВРП документів кандидатів до ЄР з метою перевірки їх на відповідність критерію доброчесності та професійної етики (секретаріат ВРП направляє такі документи не пізніше наступного робочого дня після завершення строку прийому документів);
- перевірка ЄР кандидатів на відповідність критерію доброчесності та професійної етики (строки не визначені в законі);
- направлення ЄР переліку кандидатів, які відповідають критеріям доброчесності та професійної етики суб'єктам призначення, з розрахунку не менше ніж 2 кандидати на одну вакантну посаду (у разі, якщо перелік містить меншу кількість кандидатів, конкурс оголошується з початку);
- прийняття суб'єктом призначення рішення про призначення кандидата на посаду члена ВРП.

Загалом процедура добору членів ВРП, яка регулюється Законом про ВРП не містить чітких строків прийняття суб'єктами призначення рішення про початок добору після звільнення відповідної посади у ВРП, строків проведення ЄР перевірки кандидатів на відповідність критерію доброчесності та професійної етики, строків визначення

переможців конкурсу суб'єктами призначення після отримання переліків від ЄР. Визначити чітку тривалість процедури призначення члена ВРП не видається за можливе.

За загальним правилом ВРП діє у пленарному складі. Згідно з Регламентом рішення ВРП приймаються більшістю від присутніх на засіданні членів ВРП. Закон про ВРП передбачає, що для розгляду справ щодо дисциплінарної відповідальності суддів ВРП утворює дисциплінарні палати. Дисциплінарна палата складається щонайменше з 4 членів ВРП. Питання, які вирішуються дисциплінарною палатою приймаються більшістю голосів від її складу.

Для організаційного, інформаційно-довідкового забезпечення діяльності ВРП у її складі діє секретаріат. Секретаріат очолює керівник секретаріату, який може мати заступників. Керівник та інші працівники секретаріату ВРП є державними службовцями.

Заробітна плата працівникам секретаріату ВРП виплачується з коштів Державного бюджету України. Також Закон про ВРП передбачає, що заробітна плата працівників секретаріату ВРП може виплачуватись за рахунок коштів міжнародної допомоги. ВРП затверджує положення про секретаріат, структуру та штатну чисельність працівників.

2.1.1. Служба дисциплінарних інспекторів.

Служба дисциплінарних інспекторів (СДІ) - самостійний структурний підрозділ у складі секретаріату ВРП, який діє за принципом функціональної незалежності від ВРП (стаття 27). Основне завдання СДІ - реалізація повноважень ВРП щодо дисциплінарного провадження стосовно суддів.

СДІ діє на підставі Положення про службу дисциплінарних інспекторів, яке затверджується ВРП. СДІ очолює заступник керівника секретаріату ВРП - керівник служби дисциплінарних інспекторів. Керівник СДІ виконує виключно організаційні функції щодо роботи СДІ і не має повноважень впливати на розгляд дисциплінарної справи щодо судді.

Закон про ВРП (стаття 28) встановлює кваліфікаційні вимоги до дисциплінарних інспекторів. Так, на посаду дисциплінарного інспектора може бути призначена особа, яка і має вищу юридичну освіту, стаж професійної діяльності у сфері права не менше п'ятнадцяти років, з яких не менше восьми років сукупного стажу роботи на посадах судді, прокурора, адвоката. Закон про ВРП визначає, що рішення про призначення дисциплінарного інспектора приймається після проходження ним конкурсу та перевірки на добросовісність та відповідність встановленим для судді етичним стандартам. Закон про ВРП не містить норм, які вказують хто повинен здійснювати таку перевірку. Призначення на посаду дисциплінарного інспектора здійснюється за результатами конкурсу. На дисциплінарного інспектора поширюються вимоги Закону України "Про державну службу". Особливості діяльності дисциплінарного інспектора визначаються Положенням про дисциплінарного інспектора, яке затверджується ВРП.

Дисциплінарний інспектор ВРП:

- проводить попередню перевірку дисциплінарної скарги, переданої йому за результатами автоматизованого розподілу справ;
- аналізує матеріали дисциплінарних справ;
- збирає у разі необхідності інформацію, документи, інші матеріали;
- готує проекти ухвал і рішень дисциплінарної палати та ВРП у межах дисциплінарного провадження стосовно судді;
- аналізує матеріали за скаргами на рішення у дисциплінарних справах стосовно суддів і прокурорів, готує проекти висновків та рішень ВРП;
- аналізує та узагальнює практику здійснення дисциплінарних проваджень та ухвалені рішення про притягнення або відмову у притягненні судді до дисциплінарної відповідальності.

Відповідно до Закону №1635-IX від 14.07.2021 конкурс на посади дисциплінарних інспекторів мав бути проведений до 05.08.2022. На даний час конкурс на посади дисциплінарних інспекторів не проведений. Служба дисциплінарних інспекторів не створена.

2.1.2. Комісія з формування вищого корпусу державної служби в системі судустрою.

Комісія з формування вищого корпусу державної служби в системі судустрою (ККДСС) - колегіальний орган, який діє при ВРП. Основна функція ККДСС - здійснення функцій, передбачених законодавством про державну службу, щодо працівників судової системи, на яких поширюються вимоги Закону України "Про державну службу". Таким чином ККДСС бере участь у вирішенні кадрових питань у системі судустрою, а саме:

Розробляє типові вимоги до професійної компетентності державних службовців категорії «А»;

проводить конкурс на зайняття посад державних службовців категорії «А»;

надає згоду на звільнення з посад державних службовців категорії «А»;

вносить пропозиції щодо переведення на іншу посаду державних службовців категорії «А»;

здійснює дисциплінарні провадження щодо державних службовців категорії «А».

ККДСС здійснює діяльність відповідно до Положення, яке затверджується ВРП. Організаційне та матеріально-технічне забезпечення діяльності ККДСС здійснюється секретаріатом ВРП. ККДСС складається з 9 членів. До складу ККДСС входять:

- два члени ВРП, які не є суддями чи суддями у відставці;
- два члени ВККСУ, які не є суддями чи суддями у відставці;
- два члени РСУ;
- три судді Верховного Суду.

Членами ККДСС не можуть бути Голова ВРП, Голова ВККСУ, судді, які займають адміністративні посади. Засідання ККДСС є правомочним, якщо у ньому бере участь 6 осіб.

2.1.3. Дорадчі органи

2.1.3.1. Етична рада.

З метою сприяння органам, які обирають членів ВРП утворюється Етична рада. Етична рада (ЕР) не є юридичною особою, не фінансується з бюджету, а її члени виконують обов'язки на громадських засадах, хоча на час роботи в ЕР вони звільняються від виконання роботи за основним місцем роботи із збереженням середньомісячної заробітної плати. Організаційно-технічне забезпечення діяльності ЕР здійснює Державна судова адміністрація України (ст. 9¹ Закону про ВРП).

ЕР забезпечує перевірку відповідності кандидатів на посаду члена ВРП критерію професійної етики та доброчесності. Такий відбір кандидатів на посаду члена ВРП здійснюється ЕР у 2 етапи:

- відбір кандидатів шляхом вивчення поданих ними документів та інформації з відкритих джерел;

- проведення співбесіди з кандидатами, які пройшли перший етап.

З цією метою Закон про ВРП надає право ЕР збирати, перевіряти та аналізувати інформацію про кандидата на посаду члена ВРП, у тому числі конфіденційну інформацію з персональними даними, отриману від органів державної влади та органів місцевого самоврядування, інформацію, отриману від фізичних та юридичних осіб, із засобів масової інформації та інших джерел, звертатися до будь-яких юридичних осіб у тому числі державних органів з запитом про отримання інформації про кандидата на посаду члена ВРП. Закон про ВРП встановлює, що орган або особа, яка отримала запит ЕР, зобов'язані протягом десяти календарних днів з дня його отримання надати необхідні пояснення, інформацію та/або відповідні документи (їх копії). Для цілей оцінювання кандидатів на посаду члена ВРП ЕР має право безоплатного та повного доступу до відкритих державних реєстрів, суддівських дос'є (дос'є кандидатів на посаду судді).

ЕР складається з 6 осіб:

- три судді або судді у відставці яких делегує Рада суддів України;
- одна особа запропонована Радою прокурорів України;
- одна особа, запропонована Радою адвокатів України;

- одна особа, запропонована Академією правових наук України в особі Президії.

Строк повноважень члена ЕР - 6 років без права бути призначеним повторно. ЕР вважається повноважною за умови призначення 4 членів. Засідання ЕР проводяться відкрито. Інформація про роботу ЕР оприлюднюється на порталі судової влади. ДСАУ забезпечує відео- та аудіофіксацію та трансляцію засідань ЕР.

Закон про ВРП встановлює кваліфікаційні вимоги до члена ЕР. Членом ЕР може бути особа, яка має:

- бездоганну ділову репутацію, високі професійні та моральні якості, суспільний авторитет;

- відповідає критеріям професійної етики та доброчесності;

- має досвід роботи не менше п'ятнадцяти років із здійснення судочинства або адвокатської чи прокурорської діяльності, або наукової діяльності у галузі права.

Не можуть бути членами ЕР особи:

- визнані судом недієздатними або обмежено дієздатними;

- які мають судимість, не погашену або не зняту в установленому законом порядку;

- на яких протягом останнього року накладалося адміністративне стягнення за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією;

- які були членами ВККСУ або ВРП до набрання чинності Законом України "Про відновлення довіри до судової влади в Україні", тобто до 2014 року;

- які перебувають на адміністративних посадах у судах (крім посади Голови Верховного Суду);

- які не відповідають вимогам Закону про ВРП щодо несумісності з іншими видами діяльності та не усунули таку невідповідність протягом розумного строку;

- які порушили вимоги Закону України "Про запобігання загрозам національній безпеці, пов'язаним із надмірним впливом осіб, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархів)" у частині подання, дотримання строків подання декларації про контакти.

Суддя або суддя у відставці може бути обраним до складу ЕР, якщо він успішно пройшов кваліфікаційне оцінювання.

Формування складу ЕР здійснює Голова ВРП. Голова ВРП надсилає суб'єктам, які мають право делегувати своїх представників до ЕР звернення з проханням надати кандидатури. Суб'єкти формування подають до ВРП кандидатури з відповідними документами протягом 30 днів.

Голова ВРП призначає членів ЕР не пізніше 5 робочих днів після закінчення строку на подання списків рекомендованих кандидатів від усіх суб'єктів формування ЕР. Якщо Голова ВРП не призначить членів ЕР у визначений строк, троє перших у списку кандидатів, поданому РСУ, перший кандидат, запропонований Радою прокурорів України, перший кандидат, запропонований Радою адвокатів України, в особі Президії, вважаються призначеними.

ЕР для цілей діяльності розробляє та затверджує Регламент та Методологію оцінювання відповідності кандидата на зайняття посади члена ВРП критеріям професійної етики та доброчесності, показники відповідності критеріям такого оцінювання та засоби їх встановлення.

2.1.3.2. Перший склад ЕР.

Закон від 14.07.2021 р. N 1635-IX визначив особливий порядок формування першого складу ЕР. Такий склад формується з трьох осіб із числа суддів або суддів у відставці, запропонованих РСУ та трьох осіб, запропонованих міжнародними та іноземними організаціями, які відповідно до міжнародних або міждержавних угод протягом останніх п'яти років надають Україні міжнародну технічну допомогу у сфері судової реформи та/або запобігання і протидії корупції. Такі міжнародні та іноземні організації погоджують пропозицію спільного списку кандидатів.

Перелік міжнародних та іноземних організацій, які відповідно до міжнародних або міждержавних угод протягом останніх п'яти років надають Україні міжнародну технічну

допомогу у сфері судової реформи та/або запобігання і протидії корупції, формувався Міністерством закордонних справ України.

Закон від 14.07.2021 р. N 1635-IX також передбачає особливий порядок прийняття рішень першим складом ЄР. Рішення ЄР ухвалюється більшістю голосів від присутніх членів, за умови що воно підтримано двома голосами членів ЄР, запропонованих міжнародними та іноземними організаціями. У разі однакової кількості голосів "за" і "проти" проводиться повторне голосування. У разі однакової кількості голосів "за" і "проти" під час повторного голосування голоси членів ЄР, з яких принаймні двоє запропоновані міжнародними та іноземними організаціями, є вирішальними. Перший склад ЄР був сформований 9 листопада 2021 року.

З дня припинення повноважень першого складу ЄР голова ВРП буде зобов'язаний протягом 5 днів звернутись до суб'єктів формування ЄР для надання пропозицій щодо нових членів ЄР.

2.1.3.3. Конкурсна комісія.

Відповідно до статті 95¹ Закону про судоустрій допоміжним органом ВРП є Конкурсна комісія (КК), яка утворюється для проведення конкурсу на посаду члена ВККСУ та формує перелік кандидатів на посаду члена ВККСУ, які відповідають критеріям доброчесності та професійної компетенції.

КК не є юридичною особою, не фінансується з бюджету, а її члени виконують обов'язки на громадських засадах, хоча на час роботи в КК вони звільняються від виконання роботи за основним місцем роботи із збереженням середньомісячної заробітної плати. Організаційно-технічне забезпечення діяльності КК здійснює секретаріат ВРП (стаття 95¹ Закону про судоустрій).

КК здійснює добір кандидатів на посаду члена ВККСУ, які відповідають вимогам доброчесності та професійної компетенції. З метою проведення добору членів ВККСУ КК має право:

- збирати, перевіряти та аналізувати інформацію про кандидатів на посаду члена ВККСУ, у тому числі конфіденційну інформацію та персональні дані;
- отримувати інформацію від державних органів та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій;
- звертатися до кандидатів на посаду члена ВККСУ, а також до будь-якої юридичної особи, державного органу чи органу місцевого самоврядування, їх посадових осіб із запитом про надання пояснень, документів чи інформації з метою перевірки кандидатів на посаду члена ВККСУ;

Члени КК та уповноважені особи мають безоплатний доступ до відкритих державних реєстрів виключно в тій частині, що може стосуватися діяльності КК.

КК складається з 6 осіб:

- три судді або судді у відставці, запропоновані РСУ;
- одна особа, запропонована Радою прокурорів України;
- одна особа, запропонована Радою адвокатів України;
- одна особа, запропонована Національною академією правових наук України в особі Президії.

Строк повноважень члена КК - 4 роки без права бути призначеним повторно. КК вважається повноважною за умови призначення 4 членів. Засідання КК проводяться відкрито. Секретаріат ВРП забезпечує трансляцію засідань КК на сайті ВРП в режимі реального часу. На сайті ВРП також повинна розміщуватися інформація про час та місце засідання КК, рішення та інші документи КК.

Закон про ВРП визначає кваліфікаційні вимоги до члена КК, яким може бути особа, яка має бездоганну ділову репутацію, високі професійні якості, суспільний авторитет та відповідають критерію доброчесності.

Формування КК здійснює ВРП. ВРП розміщує на своєму офіційному веб сайті оголошення про формування КК та не пізніше наступного дня надсилає суб'єктам формування КК письмове повідомлення про початок формування КК з проханням надати кандидатури. Суб'єкти формування подають до ВРП кандидатури до складу КК

протягом 20 днів з дня опублікування оголошення ВРП. Закон про судоустрій передбачає, що кожен суб'єкт формування подає не менше ніж 2 кандидатури до складу КК або пропозицію спільного списку кандидатів. Вказана норма не є однозначною та зрозумілою.

ВРП призначає членів КК не пізніше 5 робочих днів з дня надходження пропозицій суб'єктів формування.

КК для цілей діяльності розробляє та затверджує Регламент, Положення про проведення конкурсу на зайняття посади члена ВКСКУ та Методологію відповідності кандидата критеріям доброчесності та професійної компетентності кандидатів на зайняття посади члена ВКСКУ, показники відповідності критеріям оцінювання та засоби їх встановлення.

2.1.3.4. Перший склад КК.

Закон від 14.07.2021 р. N 1635-IX визначив особливий порядок формування першого складу КК. Такий склад формується з трьох осіб із числа суддів або суддів у відставці, запропонованих РСУ та трьох осіб, запропонованих міжнародними та іноземними організаціями, які відповідно до міжнародних або міждержавних угод протягом останніх п'яти років надають Україні міжнародну технічну допомогу у сфері судової реформи та/або запобігання і протидії корупції. Такі міжнародні та іноземні організації погоджують пропозицію спільного списку кандидатів.

Перелік міжнародних та іноземних організацій, які відповідно до міжнародних або міждержавних угод протягом останніх п'яти років надають Україні міжнародну технічну допомогу у сфері судової реформи та/або запобігання і протидії корупції, формувався Міністерством закордонних справ України.

Закон від 14.07.2021 р. N 1635-IX також передбачає особливий порядок прийняття рішень першим складом КК. Рішення КК ухвалюється більшістю голосів від присутніх членів, за умови що воно підтримано двома голосами членів КК, запропонованих міжнародними та іноземними організаціями. У разі однакової кількості голосів "за" і "проти" проводиться повторне голосування. У разі однакової кількості голосів "за" і "проти" голоси трьох членів КК, з яких двоє запропоновані міжнародними та іноземними організаціями, є вирішальними.

Перший склад КК був сформований 17 вересня 2021 року.

З дня припинення повноважень першого складу КК формування її нового складу буде здійснюватися ВРП у загальному порядку визначеному Законом про судоустрій.

2.2. Вища кваліфікаційна комісія суддів України.

Вища кваліфікаційна комісія суддів України (ВКСКУ) – державний колегіальний орган суддівського самоврядування в системі судоустрою, який діє на постійній основі. ВКСКУ є юридичною особою, видатки на її утримання визначаються окремим рядком у Державному бюджеті України.

- облік даних про кількість посад суддів у судах, у тому числі вакантних;
- добір кандидатів для призначення на посаду судді;
- внесення до ВРП рекомендації про призначення кандидата на посаду судді;
- внесення рекомендації про переведення судді;
- визначення потреби у державному замовленні на професійну підготовку кандидатів на посаду судді у НШСУ;
- здійснення кваліфікаційного оцінювання;
- ведення суддівського дос'є, дос'є кандидата на посаду судді;
- забезпечення подання та оприлюднення декларацій доброчесності суддів;
- забезпечення подання та оприлюднення декларацій родинних зав'язків суддів та кандидатів на посаду судді.

Для цілей врегулювання процедур діяльності ВКСКУ затверджує Регламент.

ВКСКУ складається з 16 членів, 8 з яких призначаються з числа суддів або суддів у відставці.

ВККСУ очолює Голова, який обирається з числа членів ВККСУ там має одного заступника. Голова та заступник голови ВККСУ одночасно є головами палат ВККСУ. Якщо Головою ВККСУ обрано суддю, його заступником повинен бути член ВККСУ, який не є суддею. Така ж вимога стосується і випадку, коли Головою ВККСУ обирається не суддя, заступником повинен бути суддя. Закон про судоустрій встановлює кваліфікаційні вимоги до члена ВККСУ. Членом ВККСУ може бути громадянин України, який володіє державною мовою, має вищу юридичну освіту, стаж професійної діяльності у сфері права не менше 15 років та відповідає критеріям доброчесності і професійної компетентності.

Члени ВККСУ виконують свої повноваження на постійній основі, отримують заробітну плату, на них поширюються вимоги антикорупційного законодавства. Розмір винагороди члена ВККСУ, який не є суддею, встановлюється у розмірі посадового окладу судді вищого спеціалізованого суду. Розмір винагороди члена ВККСУ, який є суддею, дорівнює сумі його суддівської винагороди, якщо така сума перевищує розмір посадового окладу судді ВС з коефіцієнтом 1,5.

У разі закінчення строку повноважень члена ВККСУ, внаслідок чого ВККСУ вважатиметься неповноважною, такий член ВККСУ продовжує виконувати свої повноваження до дня призначення на його посаду іншої особи, але не більше 3 місяців.

Якщо ВРП може стати неповноважною через закінчення строку повноважень члена ВРП, такий член ВРП продовжує виконувати свої повноваження до дня обрання (призначення) на його посаду іншої особи, але в будь-якому випадку не більше 3 місяців з дня закінчення строку, на який такого члена ВРП було обрано (призначено). ВККСУ вважається повноважною за умови призначення до її складу не менше 11 членів, щонайменше 6 із яких призначені з числа суддів або суддів у відставці.

Член ВККСУ не має права суміщати свою посаду з будь-якою посадою в органі державної влади або органі місцевого самоврядування, органі суддівського, адвокатського чи прокурорського самоврядування, із статусом народного депутата України, депутата Верховної Ради АРК, обласної, районної, міської, районної у місті, сільської, селищної ради, з підприємницькою діяльністю, обіймати будь-яку іншу оплачувану посаду, виконувати будь-яку іншу оплачувану роботу або отримувати іншу винагороду, крім винагороди члена ВККСУ (за винятком здійснення викладацької, наукової чи творчої діяльності та отримання винагороди за неї), а також входити до складу керівного органу чи наглядової ради юридичної особи, що має на меті одержання прибутку. До складу ВККСУ не можуть бути призначені народні депутати України, члени Кабінету Міністрів України, голови судів, їх заступники, секретарі, голови судових палат, їх заступники, члени РСУ, ВРП, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. Термін повноважень члена ВККСУ – 4 роки без права обіймати посаду два строки поспіль.

Закон про судоустрій передбачає особливий порядок добору членів ВККСУ, який включає наступні етапи:

- публікація та оприлюднення секретаріатом ВРП оголошення про початок добору члена ВККСУ;

- прийом секретаріатом ВРП документів від кандидатів;

- проведення секретаріатом ВРП спеціальної перевірки кандидатів;

- перевірка КК документів кандидатів, іншої інформації про кандидатів, результатів спеціальної перевірки та допуск їх до наступного етапу;

- проведення КК співбесіди з кандидатами, які успішно пройшли попередній етап з метою виявлення відповідності кандидатів критеріям професійної компетентності та доброчесності;

- проведення ВРП конкурсу серед кандидатів визнаних КК такими, що відповідають критеріям професійної компетентності та доброчесності;

- призначення ВРП членів ВККСУ.

Закон про судоустрій не містить чітких строків прийняття секретаріатом ВРП документів від кандидатів, строків проведення КК перевірки кандидатів на відповідність критеріям доброчесності та професійної компетентності, строків визначення переможців

конкурсу ВРП. Визначити чітку тривалість процедури призначення члена ВККСУ не видається за можливе.

За загальним правилом ВККСУ діє у пленарному складі, складі двох палат або колегій. Палата ВККСУ складається із 8 членів ВККСУ, до складу колегії входить не менше ніж 3 члени. Згідно з Законом про судоустрій рішення ВККСУ у пленарному складі та палатою приймаються більшістю від присутніх на засіданні членів ВККСУ. Колегія приймає рішення лише за присутності усіх членів колегії.

Організаційне забезпечення діяльності ВККСУ здійснює секретаріат. Секретаріат очолює керівник секретаріату, який призначається на посаду за результатами конкурсу. У складі секретаріату також діє служба інспекторів, яка забезпечує виконання членами ВККСУ їх повноважень. Кількісний склад служби інспекторів визначає ВРП. Служба інспекторів формується з числа осіб, які мають повну вищу юридичну освіту і стаж професійної діяльності у сфері права понад п'ять років. Інспектор ВККСУ діє виключно за дорученням члена ВККСУ.

Керівник секретаріату ВККСУ, інспектори та інші працівники секретаріату ВККСУ є державними службовцями.

Заробітна плата працівникам секретаріату ВККСУ виплачується з коштів Державного бюджету України.

2.2.1. Громадська рада доброчесності.

З метою сприяння ВККСУ у встановленні відповідності судді (кандидатів на посаду судді) критеріям професійної етики та доброчесності для цілей кваліфікаційного оцінювання діє Громадська рада доброчесності (стаття 87 Закону про судоустрій). Незважаючи на згадування вище про кандидатів на посаду судді, Громадська рада доброчесності (ГРД) не має повноважень щодо перевірки відповідності кандидатів, які беруть участь у доборі для призначення на посаду судді першої інстанції. Функції ГРД згідно Закону про судоустрій стосуються виключно процедури кваліфікаційного оцінювання, яке проводиться щодо діючих суддів або кандидатів на посаду суддів Верховного Суду або вищих спеціалізованих суддів.

ГРД не має статусу юридичної особи, не фінансується з Державного бюджету, члени ГРД виконують свої функції на громадських засадах. Рішенням ГРД затвердженого Регламент - процедурний документ, яким визначається порядок роботи ГРД.

Для цілей кваліфікаційного оцінювання ГРД має право: збирати, перевіряти та аналізувати інформацію щодо судді (кандидата на посаду судді); надавати ВККСУ інформацію щодо судді (кандидата на посаду судді); надавати ВККСУ висновок про невідповідність судді (кандидата на посаду судді) критеріям професійної етики та доброчесності, який обов'язково додається до досьє кандидата або судді; делегує уповноваженого представника для участі у засіданнях ВККСУ щодо кваліфікаційного оцінювання судді (кандидата на посаду судді). Закон про судоустрій передбачає, що членам ГРД надається повний та безоплатний доступ до відкритих державних реєстрів.

Відповідно до положень Закону про судоустрій ГРД створено веб-портал для збору інформації щодо професійної етики та доброчесності суддів, кандидатів на посаду судді - <https://grd.gov.ua>.

ГРД складається з 20 членів. За умови призначення 10 членів ГРД вважається повноважною. Термін повноважень члена ГРД - 2 роки з правом бути призначеним повторно.

Закон про судоустрій встановлює кваліфікаційні вимоги до члена ГРД. Членами ГРД можуть бути призначені представники правозахисних громадських об'єднань, науковці-правники, адвокати, журналісти, які є визнаними фахівцями у сфері своєї професійної діяльності, мають високу професійну репутацію та відповідають критерію політичної нейтральності та доброчесності. Не можуть бути призначені членом ГРД особи: визнані судом недієздатними або обмежено дієздатними; які мають судимість, не погашену або не зняту в установленому законом порядку; на яких протягом останнього року накладалося адміністративне стягнення за вчинення правопорушення,

пов'язаного з корупцією; які протягом останніх п'яти років працювали (проходили службу) в органах прокуратури, Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції України, Державному бюро розслідувань, інших правоохоронних органах (органах правопорядку), податковій міліції, Службі безпеки України, митних органах, Національному антикорупційному бюро України, Бюро економічної безпеки України, Національному агентстві з питань запобігання корупції; особи, які протягом останніх п'яти років перебували на державній службі; які є суддями або суддями у відставці.

З метою формування ГРД скликаються збори представників громадських об'єднань. Такі збори скликає голова ВККСУ. Громадські організації або громадські спілки, які протягом щонайменше останніх двох років, що передують дню проведення зборів, здійснюють діяльність, спрямовану на боротьбу з корупцією, захист прав людини, підтримку інституційних реформ, в тому числі реалізують проекти у цих сферах мають право подати до ВККСУ перелік документів та заявку на участь у зборах. Закон про судоустрій визначає вичерпний перелік документів, які подаються громадськими об'єднаннями до ВККСУ. ВККСУ перевіряє подані документи та приймає рішення про допуск громадських об'єднань, які відповідають усім вимогам закону для участі у зборах.

Збори допущених представників громадських об'єднань вважаються правомочними, якщо них бере участь не менше 5 громадських об'єднань. ВККСУ не бере участі та не має повноважень впливати на такі збори. Однак Голова ВККСУ визначає час і місце проведення таких зборів та інформує про це на веб-сайті ВККСУ. Збори самі визначають свій регламент та проводяться відкрито. Закон про судоустрій встановлює для ВККСУ та громадських об'єднань строки проведення заходів із формування ГРД: 15 днів з моменту оприлюднення оголошення - на подачу заяв від громадських об'єднань; 10 днів для ВККСУ на розгляд заявки громадського об'єднання; 10 днів до проведення зборів - мінімальний строк для розміщення ВККСУ повідомлення про збори; 5 днів для інформування ВККСУ про результати проведених зборів. Закон про судоустрій не визначає чіткого обв'язку та строку оприлюднення Головою ВККСУ оголошення про скликання зборів, у тому числі після закінчення строку повноважень членів ГРД. Закон про судоустрій також не визначає чіткого строку для прийняття Головою ВККСУ рішення про час та місце проведення зборів після перевірки заявок усіх громадських об'єднань. Таким чином, підрахувати час, протягом якого може бути сформований новий склад ГРД у разі закінчення строку її повноважень не можливо.

Згідно Закону про судоустрій та Регламенту ГРД здійснює свою діяльність у складі 4 колегій, до кожної з яких входить по 5 членів ГРД. Згідно Регламенту колегія є повноважною за наявності 3 членів ГРД на засіданні. Рішення Колегії вважається прийнятим якщо за нього проголосувало не менше трьох членів ГРД. Колегія за результатами роботи надає ВККСУ інформацію про суддю (кандидата на посаду судді), а у випадку наявності підстав приймає висновок про невідповідність судді(кандидата на посаду судді) критеріям професійної етики та доброчесності та направляє його до ВККСУ.

Існуючий склад ГРД (другий за час діяльності ГРД) був затверджений 17.12.2018. Таким чином, повноваження членів ГРД на даний час закінчилися. Із-за відсутності повноважного складу ВККСУ з 2019 року чергові збори для переобрання членів ГРД не могли бути оголошені.

2.3. Національна школа суддів України.

Національна школа суддів України (НШСУ) - державна установа із спеціальним статусом у системі правосуддя, яка забезпечує підготовку висококваліфікованих кадрів для системи правосуддя та здійснює науково-дослідну діяльність (ст. 104 Закону про судоустрій). На Національну школу суддів України не поширюється законодавство про вищу освіту, вона не є вищим навчальним закладом і не підконтрольна Міністерству освіти України.

Закон про судоустрій зазначає, що НШСУ утворюється при ВККСУ. При цьому, НШСУ є самостійною юридичною особою, та фінансується з Державного бюджету

окремо. НШСУ має статут, який затверджується ВККСУ. ВККСУ також призначає на посаду ректора та за поданням ректора НШСУ його заступників - проректорів НШСУ. Як Закон про судоустрій, так і статут НШСУ не містить кваліфікаційних вимог щодо посад ректора або проректорів. Закон про судоустрій не визначає строку повноважень ректора та його заступників. Діючий ректор призначений на посаду ВККСУ у 2013 році, проректор - у 2011 році.

Закон про судоустрій передбачає можливість створення НШСУ регіональних відділень. На сьогодні функціонують 4 таких відділень: Львівське, Харківське, Одеське, Дніпровське.

На базі регіональних відділень і в центральному офісі у місті Києві НШСУ проводить: підготовку суддів; періодичне навчання суддів з метою підвищення рівня їхньої кваліфікації; курси навчання, для підвищення кваліфікації суддів, які тимчасово відсторонені від здійснення правосуддя; підготовку працівників апаратів судів та підвищення рівня їхньої кваліфікації; підготовку працівників Служби судової охорони та підвищення рівня їхньої кваліфікації.

Окреме завдання НШСУ - забезпечення спеціальної підготовки кандидатів на посаду судді. НШСУ та її регіональні відділення забезпечували проведення такої підготовки двічі: у 2013 та 2018 роках. Спеціальна підготовка проводиться у разі здійснення ВККСУ добору кандидатів на зайняття посади судді вперше.

Закон про судоустрій передбачає, що НШСУ здійснює регулярне оцінювання судді упродовж перебування судді на посаді. Регулярне оцінювання судді проводиться викладачами (тренерами) НШСУ за результатами проходження суддями навчання. Положення Закону про судоустрій про регулярне оцінювання суддів на даний час повноцінно не імplementовані. Такий висновок впливає з того, що НШСУ здійснює регулярне оцінювання суддів після проходження навчання, але порядок, методологія такого оцінювання не затверджені ВККСУ, як це передбачає Закон про судоустрій(стаття 90). На даний час на офіційному веб-сайті НШСУ розміщені лише проекти порядку та методології, однак їх не можна вважати офіційними без затвердження ВККСУ.

Регулярне оцінювання суддів передбачає інші три форми оцінювання, які навіть на пілотному рівні не здійснюються: оцінювання суддями суду, у якому працює суддя; самооцінювання судді; оцінювання судді громадськими організаціями. Стаття 91 Закону про судоустрій передбачає, що результати регулярного оцінювання можуть ураховуватися під час проведення конкурсів на заняття посади судді, однак порядок урахування таких результатів також відсутній.

НШСУ також виконує функцію науково-дослідної установи в системі судоустрою. Відповідно до положень Закону про судоустрій (ст.105) такими функціями НШСУ є: проведення наукових досліджень з питань удосконалення судового устрою, статусу суддів і судочинства; вивчення міжнародного досвіду організації та діяльності судів; науково-методичне забезпечення діяльності судів, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та Вищої ради правосуддя.

2.4. Державна судова адміністрація України.

Державна судова адміністрація України (ДСАУ) відповідно до Закону про судоустрій (стаття 151) є державним органом у системі правосуддя, що здійснює організаційне та фінансове забезпечення діяльності органів судової влади.

Закон про судоустрій визначає такі повноваження ДСАУ:

- представляє суди у відносинах із Кабінетом Міністрів України та Верховною Радою України під час бюджетного процесу;
- забезпечує належні умови діяльності судів, ВККСУ, НШСУ та РСУ та З'їзду суддів;
- вивчає практику організації діяльності судів;
- вивчає кадрові питання апарату судів, прогнозує потребу у спеціалістах, здійснює замовлення на підготовку відповідних спеціалістів;

- забезпечує необхідні умови для підвищення кваліфікації працівників апарату судів, створює систему підвищення кваліфікації;
- організовує роботу з ведення судової статистики, діловодства та архіву; контролює стан діловодства в судах;
- готує бюджетний запит;
- організовує комп'ютеризацію судів;
- забезпечує впровадження електронного суду; здійснює заходи щодо організації електронного документообороту;
- забезпечує ведення Єдиного державного реєстру судових рішень;
- надає ВРП рекомендації та пропозиції щодо кількості суддів у суді (крім Верховного Суду), кількості суддів в апеляційній палаті вищого спеціалізованого суду;
- організовує діяльність служби судових розпорядників;
- контролює діяльність Служби судової охорони;
- здійснює управління об'єктами державної власності, що належать ДСАУ.

Державна судова адміністрація України підзвітна ВРП. ВРП затверджує положення ДСАУ та її територіальне управління. Рішення про утворення територіальних управлінь та визначення їх кількості приймається ДСАУ за погодженням з Вищою радою правосуддя. На даний час у кожній області України та у місті Києві функціонують територіальні управління ДСАУ. Працівники ДСАУ та її територіальних управлінь є державними службовцями.

ДСАУ є юридичною особою, фінансується з Державного бюджету України.

ДСАУ очолює Голова. Голова ДСАУ призначається на посаду і звільняється з посади ВРП на конкурсній основі. Голова ДСАУ має першого заступника та трьох заступників, які призначаються/звільняються з посади ВРП на конкурсній основі.

Відповідно до Закону про судоустрій крім управління ДСАУ Голова ДСАУ має ряд специфічних повноважень:

- призначає за погодженням голів відповідних судів керівників апаратів апеляційних судів, вищих спеціалізованих судів, Верховного Суду, їх заступників та звільняє їх з посад;
- призначає за погодженням Голови Верховного Суду першого заступника керівника апарату Верховного Суду та звільняє його з посади;
- має право застосовувати дисциплінарні стягнення до керівників апарату судів та їх заступників керівників апарату та їх заступників апеляційних судів, керівників апарату та їх заступників вищого спеціалізованого суду та Верховного Суду.

Голова Державної судової адміністрації України не має права суміщати свою службову діяльність з іншою роботою, крім викладацької, наукової і творчої діяльності у позаробочий час, входити до складу керівного органу чи наглядової ради господарської організації, що має на меті одержання прибутку.

Кількість працівників апарату ДСАУ визначається ВРП за поданням Голови ДСАУ.

2.5. З'їзд суддів України.

З'їзд суддів України є найвищим органом суддівського самоврядування. Закон про судоустрій визначає наступні повноваження з'їзду суддів України (стаття 129):

- заслуховує звіти РСУ про виконання завдань органів суддівського самоврядування щодо забезпечення незалежності судів і суддів, стан організаційного та фінансового забезпечення діяльності судів;
- заслуховує інформацію ВККСУ про її діяльність;
- заслуховує інформацію Голови ДСАУ про її діяльність, зокрема щодо організаційного, фінансового та матеріально-технічного забезпечення діяльності органів судової влади;
- призначає суддів Конституційного Суду України;
- обирає членів ВРП та приймає рішення про звільнення їх з посади;
- звертається з пропозиціями щодо вирішення питань діяльності судів до органів державної влади та їх посадових осіб;

- обирає Раду суддів України та затверджує положення про РСУ;
- призначає особу до складу Дорадчої групи експертів для відбору суддів Конституційного Суду України.

З'їзд суддів України не діє на постійній основі, а збирається один раз на два роки в черговому порядку. За рішенням РСУ позачерговий з'їзд суддів України може бути скликаний незалежно від попереднього. З'їзд суддів України не має чітко визначеної кількості учасників. Делегати на кожен з'їзд обираються заново та наділені повноваженнями виключно на конкретному з'їзді, на який вони обрані. Визначення кількості делегатів відбувається за принципом: один делегат від 20 суддів, або одного суду, якщо в ньому працює менше ніж 20 суддів; вищі спеціалізовані суди обирають по три делегати, Верховний Суд - 12 делегатів. Закон про судоустрій не містить кваліфікаційних вимог до делегата на з'їзд суддів України. Збори суддів можуть обрати делегатом діючого суддю, або суддю у відставці.

З'їзд суддів України є повноважним за умови присутності на ньому не менше двох третин загальної кількості обраних делегатів

2.6. Рада суддів України.

Рада суддів України (PCY) - вищий орган суддівського самоврядування та діє як виконавчий орган з'їзду суддів України. PCY забезпечує виконання рішень з'їзду суддів України.

Закон про судоустрій визначає наступні повноваження PCY (стаття 133):

- розробляє та організовує виконання заходів щодо забезпечення незалежності судів і суддів, поліпшення стану організаційного забезпечення діяльності судів;
- розглядає питання правового захисту суддів, соціального захисту суддів та їхніх сімей, приймає відповідні рішення з цих питань;
- здійснює контроль за організацією діяльності судів, заслуховує з цих питань Голову ДСАУ, його заступників, керівників структурних підрозділів і територіальних управлінь ДСАУ;
- звертається з пропозиціями щодо питань діяльності судів до органів державної влади та органів місцевого самоврядування;
- затверджує зразки посвідчень судді, судді у відставці;
- здійснює контроль за дотриманням вимог законодавства щодо врегулювання конфлікту інтересів у діяльності суддів, Голови чи членів ВККСУ, Голови ДСАУ чи його заступників; приймає рішення про врегулювання реального чи потенційного конфлікту інтересів у діяльності зазначених осіб.

PCY обирає з'їзд суддів України. До складу PCY входять:

- одинадцять суддів від місцевих загальних судів;
- чотири судді від місцевих адміністративних судів;
- чотири судді від місцевих господарських судів;
- чотири судді від апеляційних судів з розгляду цивільних, кримінальних справ, а також справ про адміністративні правопорушення;
- два судді від апеляційних адміністративних судів;
- два судді від апеляційних господарських судів;
- по одному судді від вищих спеціалізованих судів;
- чотири судді Верховного Суду.

Закон про судоустрій не визначає кваліфікаційних вимог до члена PCY, однак передбачає, що членами PCY не можуть бути судді, які обіймають адміністративні посади в судах або є членами ВРП чи ВККСУ. У разі обрання члена PCY на адміністративну посаду в суді його повноваження у PCY припиняються.

PCY очолює Голова PCY, який обирається зі складу членів PCY. Голова PCY має заступника та секретаря. Закон про судоустрій не встановлює строк повноважень членів, голови, його заступників та секретаря.

Забезпечення діяльності PCY здійснюється ДСАУ за рахунок коштів Державного бюджету України.

2.7. Служба судової охорони.

Служба судової охорони (ССО) - є державним органом у системі правосуддя для забезпечення охорони та підтримання громадського порядку в судах. ССО підзвітна ВРП та підконтрольна ДСАУ. ССО є юридичною особою та фінансується з Державного бюджету України.

До повноважень ССО відноситься:

- забезпечення пропуску осіб до будинків (приміщень) судів, органів та установ системи правосуддя та на їх територію транспортних засобів;
- забезпечення підтримання та реагування на порушення громадського порядку при розгляді справ судом, вжиття заходів до припинення проявів неповаги до суду;
- здійснення заходів з охорони, забезпечення недоторканності та цілісності приміщень судів, органів і установ системи правосуддя, недоторканності та цілісності розташованого у таких приміщеннях майна, запобігання, недопущення чи припинення протиправних дій щодо нього;
- здійснення заходів із запобігання загрозам особистій безпеці суддів, членів їх сімей, працівників суду, а також у суді - учасників судового процесу, виявлення та нейтралізації таких загроз;
- вжиття заходів у разі надходження від судді відповідної заяви необхідних заходів для забезпечення безпеки судді, членів його сім'ї;
- реагування на протиправні дії, пов'язані із посяганням на суддів, членів їх сімей, працівників суду, учасників судового процесу.

ССО очолює Голова ССО, який призначається на посаду ВРП за результатами конкурсу. Голова ССО може мати заступників, які призначаються ВРП на конкурсній основі. Діяльність ССО забезпечують її територіальні підрозділи. Працівники апарату ССО та її територіальних в залежності від виконуваних завдань та займаних посад можуть мати статус державних службовців, або осіб із спеціальним званням ССО на яких поширюються норми Закону України "Про національну поліцію", або бути працівниками на основі трудового договору.

3. Процедури та процеси в системі судоустрою.

3.1. Добір суддів на посаду вперше.

Добір осіб, які виявили бажання бути суддями здійснюється ВККСУ. Процедура добору кандидатів регулюється нормами Закону про судоустрій, а також документами прийнятими ВККСУ.

Для цілей проведення добору ВККСУ затверджує Порядок складення відбіркового іспиту та методiku оцінювання його результатів, Програму, навчальний план та порядок проходження спеціальної підготовки, Положення про порядок складення кваліфікаційного іспиту, методика оцінювання кандидатів, Положення про проведення конкурсу на зайняття вакантної посади судді.

ВККСУ зобов'язана забезпечити прозорість відбіркового та кваліфікаційного іспитів. На кожному з цих етапів та під час перевірки робіт можуть бути присутніми представники засобів масової інформації, громадських об'єднань, судді, адвокати, представники органів суддівського самоврядування, а також кожний кандидат на посаду судді, який брав участь у складенні відповідного іспиту.

ВККСУ проводить добір кандидатів виходячи з прогнозованої кількості вакантних посад у судах першої інстанції.

Закон про судоустрій встановлює кваліфікаційні вимоги для кандидата на посаду судді місцевого суду(стаття 69). На посаду судді може бути призначений громадянин України, не молодший 30 та не старший 65 років, який має вищу юридичну освіту і стаж професійної діяльності у сфері права щонайменше 5 років, є компетентним, доброчесним та володіє державною мовою відповідно до рівня, визначеного Національною комісією зі стандартів державної мови.

Не може бути призначений суддею особа, яка:

- визнана судом обмежено дієздатною або недієздатною;
- має хронічні психічні чи інші захворювання, що перешкоджають виконанню функцій зі здійснення правосуддя;
- має незняту чи непогашену судимість;
- яку було раніше звільнено з посади судді за результатами кваліфікаційного оцінювання;

- яку було раніше звільнено з посади судді за вчинення істотного дисциплінарного проступку, грубе чи систематичне нехтування обов'язками, що є несумісним зі статусом судді або виявило її невідповідність займаній посаді, порушення вимог щодо несумісності, порушення обов'язку підтвердити законність джерела походження майна або у зв'язку із набранням законної сили обвинувальним вироком щодо такої особи.

Загалом процедура добору кандидатів на посаду судді включає наступні етапи:

- прийом ВККС документів від кандидатів (щонайменше 30 днів);
- перевірка ВККС відповідності кандидатів вимогам, встановленим законом(1 місяць);
- допуск ВККС кандидатів, які виявили бажання взяти участь у доборі до відбіркового іспиту (1 день);
- проведення відбіркового іспиту (11 днів після допуску (ВККС має призначити іспит не раніше ніж через 10 днів після допуску кандидатів);
- встановлення та оприлюднення ВККС результатів відбіркового іспиту (2 дні (результати оприлюднюються не пізніше наступного дня після проведення іспиту);
- проведення перевірки досьє кандидатів, які успішно склали відбіркового іспиту(1 місяць);
- направлення кандидатів, які успішно склали іспит, на підготовку до НШСУ (1 місяць);
- спеціальна підготовка кандидатів в НШСУ (12 місяців);
- оформлення результатів спеціальної підготовки та направлення матеріалів кандидатів до ВККС, підготовка до кваліфікаційного іспиту (1 місяць);
- складання кандидатами кваліфікаційного іспиту та встановлення його результатів (1-2 місяці);
- зарахування кандидатів до резерву на заміщення вакантних посад суддів, визначення рейтингу, оприлюднення цих даних на веб-сайті ВККС (1 день);
- проведення конкурсу на зайняття вакантних посад (1 місяць);
- внесення рекомендації ВРП про призначення кандидата на посаду судді та розгляд ВРП рекомендації ВККС (1 місяць);
- видання указу Президента України про призначення судді на посаду (1 місяць).

Таким чином, загальна тривалість процедури призначення кандидата на посади судді до прийняття Указу Президента та призначення особи на посаду судді в конкретному суді першої інстанції, з урахуванням усіх організаційних заходів, становить в середньому 20 місяців.

Закон про судоустрій передбачає можливість спрощеної процедури для кандидатів, які мають досвід роботи на посаді помічника судді. У такому випадку термін проходження спеціальної підготовки може бути скорочений, а сама процедура може бути проведена за 12-14 місяців.

Відповідно до положень Закону про судоустрій відбіркового іспиту під час добору кандидатів на посаду судді проводиться з метою перевірки рівня загальних теоретичних знань кандидата на посаду судді у сфері права, володіння ним державною мовою, особистих морально-психологічних якостей кандидата(стаття 73). Закон про судоустрій визначає єдину форму проведення відбіркового іспиту – анонімне тестування. ВККСУ вимога анонімного тестування реалізована через неможливість ідентифікації роботи конкретного кандидата до підрахунку остаточної кількості балів його тестування. Лише після підрахунку та оприлюднення результатів тестування усіх учасників здійснюється їх персоналізація.

Кваліфікаційний іспит для кандидатів, які успішно пройшли підготовку в НШСУ полягає у виявленні належних теоретичних знань та рівня професійної підготовки кандидата на посаду судді, у тому числі отриманого за результатами спеціальної підготовки, а також ступеня його здатності здійснювати правосуддя. Кваліфікаційний іспит проводиться у формі тестування та виконання кандидатами практичного завдання. Практичне завдання полягає у написанні кандидатом проекту судового рішення за наданою фабулою та матеріалами судової справи. База тестових запитань та практичних завдань є конфіденційною.

За результатами проведеного добору ВККСУ формує резерв кандидатів на посаду судді, призначення якого – заміщення посад суддів у судах першої інстанції у разі появи вакантних місць суддів. Тривалість перебування кандидатів на посаду судді у резерві – 3 роки.

ВККСУ надає рекомендацію кандидату щодо зайняття конкретної посади в суді за результатами конкурсу. Відповідно до положень Закону про судоустрій конкурс на вакантну посаду судді в суді першої інстанції(місцевого суду) проводиться між кандидатами на посаду судді, які перебувають в резерві та діючими суддями. Таким чином, участь у такому конкурсі діючих суддів відбувається у разі бажання судді бути переведеним для роботи у іншому суді. Конкурс полягає у визначенні переможця, який має вищу позицію у рейтингу. При цьому рейтинговий список формуються на основі балів, отриманих кандидатами: для кандидатів, які не є суддями – це результати кваліфікаційного іспиту під час добору, для суддів – результати проходження кваліфікаційного оцінювання.

У разі однакової позиції за рейтингом серед кандидатів на посаду судді та суддів, які виявили намір бути переведеними до іншого місцевого суду, перевага надається учаснику, який набрав більшу кількість балів із виконаного під час кваліфікаційного іспиту практичного завдання, а за однакової кількості балів - учаснику, який є суддею. За однакових результатів у конкурсі учасників, які є суддями, перевага надається тому учаснику, який має більший стаж роботи на посаді судді. У разі якщо учасники не мають стажу роботи на посаді судді або мають однаковий стаж роботи на посаді судді, перевага надається учаснику, який має більший стаж професійної діяльності у сфері права.

3.2. Дисциплінарна відповідальність суддів.

Будь-яка особа може звернутися із скаргою щодо дисциплінарного проступку судді. Фізичні особи таке право реалізують самостійно або через адвоката, юридичні особи через адвоката, державні органи - через своїх керівників або представників. ВККСУ має право звернутися до ВРП у разі виявлення під час проведення кваліфікаційного оцінювання фактів, що свідчать про ознаки дисциплінарного правопорушення. Скарга щодо дисциплінарного проступку подається до ВРП. ВРП затверджує та розміщує на своєму веб-сайті зразок дисциплінарної скарги.

Закон про судоустрій (стаття 106) визначає підстави дисциплінарної відповідальності судді:

- умисна або внаслідок недбалості:

- незаконна відмова в доступі до правосуддя (у тому числі незаконна відмова в розгляді по суті позовної заяви, апеляційної, касаційної скарги тощо) або інше істотне порушення норм процесуального права під час здійснення правосуддя, що унеможливило реалізацію учасниками судового процесу наданих їм процесуальних прав та виконання процесуальних обов'язків або призвело до порушення правил щодо юрисдикції або складу суду;

- незазначення в судовому рішенні мотивів прийняття або відхилення аргументів сторін щодо суті спору;

- порушення засад гласності і відкритості судового процесу;

порушення засад рівності всіх учасників судового процесу перед законом і судом, змагальності сторін та свободи в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості;

незабезпечення обвинуваченому права на захист, перешкоджання реалізації прав інших учасників судового процесу;

порушення правил щодо відводу (самовідводу);

- безпідставне затягування або невжиття суддею заходів щодо розгляду заяви, скарги чи справи протягом строку, встановленого законом, зволікання з виготовленням вмотивованого судового рішення, несвоєчасне надання суддею копії судового рішення для її внесення до Єдиного державного реєстру судових рішень;

- допущення суддею поведінки, що порочить звання судді або підриває авторитет правосуддя, зокрема в питаннях моралі, чесності, непідкупності, відповідності способу життя судді його статусу, дотримання інших норм суддівської етики та стандартів поведінки, які забезпечують суспільну довіру до суду, прояв неповаги до інших суддів, адвокатів, експертів, свідків чи інших учасників судового процесу;

- умисне або внаслідок грубої недбалості допущення суддею, який брав участь в ухваленні судового рішення, порушення прав людини і основоположних свобод або інше грубе порушення закону, що призвело до істотних негативних наслідків;

- розголошення суддею таємниці, що охороняється законом, у тому числі таємниці нарадчої кімнати, або інформації, що стала відомою судді під час розгляду справи у закритому судовому засіданні;

- неповідомлення суддею ВРП та Генерального прокурора про випадок втручання в діяльність судді щодо здійснення правосуддя, у тому числі про звернення до нього учасників судового процесу чи інших осіб, включаючи осіб, уповноважених на виконання функцій держави, з приводу конкретних справ, що перебувають у провадженні судді, якщо таке звернення здійснено в інший, ніж передбачено процесуальним законодавством спосіб, упродовж п'яти днів після того, як йому стало відомо про такий випадок;

- неповідомлення або несвоєчасне повідомлення РСУ про реальний чи потенційний конфлікт інтересів судді;

- втручання у процес здійснення правосуддя іншими суддями;

- неподання або несвоєчасне подання для оприлюднення декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, в порядку, встановленому законодавством у сфері запобігання корупції;

- зазначення в декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, завідомо неправдивих відомостей або умисне незазначення відомостей, визначених законодавством;

- використання статусу судді з метою незаконного отримання ним або третіми особами матеріальних благ або іншої вигоди, якщо таке правопорушення не містить складу злочину або кримінального проступку;

- допущення суддею недоброчесної поведінки, у тому числі здійснення суддею або членами його сім'ї витрат, що перевищують доходи такого судді та доходи членів його сім'ї; встановлення невідповідності рівня життя судді задекларованим доходам; непідтвердження суддею законності джерела походження майна;

- ненадання інформації або надання завідомо недостовірної інформації на законну вимогу члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та/або члена Вищої ради правосуддя, у тому числі недодержання встановлених законом строків надання інформації;

- непроходження курсу підвищення кваліфікації в НШСУ відповідно до направлення, визначеного органом, що здійснює дисциплінарне провадження;

- визнання судді винним у вчиненні корупційного правопорушення або правопорушення, пов'язаного з корупцією, у випадках, установлених законом;

- неподання або несвоєчасне подання декларації родинних зв'язків суддею;

- подання у декларації родинних зв'язків судді завідомо недостовірних (у тому числі неповних) відомостей;

- неподання або несвоєчасне подання декларації доброчесності ;
- декларування завідомо недостовірних (у тому числі неповних) тверджень у декларації доброчесності судді.

За вчинення дисциплінарного проступку до судді можуть бути застосовані наступні види дисциплінарного стягнення:

- попередження;
- догана - з позбавленням права на отримання доплат до посадового окладу судді протягом одного місяця;
- сувора догана - з позбавленням права на отримання доплат до посадового окладу судді протягом трьох місяців;
- подання про тимчасове (від одного до шести місяців) відсторонення від здійснення правосуддя - з позбавленням права на отримання доплат до посадового окладу судді та обов'язковим направленням судді до НШСУ для проходження курсу підвищення кваліфікації;
- подання про переведення судді до суду нижчого рівня;
- подання про звільнення судді з посади.

Дисциплінарне стягнення до судді може бути застосоване не пізніше ніж протягом 3 років після вчинення проступку. При цьому тимчасова непрацездатність судді, перебування судді у відпустці не включається у цей строк. Здійснення ВРП дисциплінарного провадження також зупиняє перебіг строку притягнення судді до дисциплінарного стягнення. ВРП визначає вид дисциплінарного стягнення на основі принципу пропорційності, зокрема, враховуються характер дисциплінарного проступку судді, його наслідки, дані, що характеризують особу судді, ступінь його вини, наявність непогашених дисциплінарних стягнень, інші обставини, що впливають на можливість притягнення судді до дисциплінарної відповідальності.

Закон про судоустрій (стаття 106) передбачає випадки застосування до судді такого виду відповідальності як звільнення судді з посади:

- вчинення суддею істотного дисциплінарного проступку, грубого чи систематичного нехтування обов'язками, що є несумісним зі статусом судді або виявило його невідповідність займаній посаді;
- порушення суддею обов'язку підтвердити законність джерела походження майна.

Інші види дисциплінарних стягнень застосовуються за дискрецією ВРП.

Процедура дисциплінарного провадження включає наступні етапи:

- попереднє вивчення дисциплінарним інспектором дисциплінарної скарги та матеріалів доданих до неї, підготовка висновку щодо відкриття провадження (строк попереднього вивчення скарги - 30 днів);
- передача скарги та матеріалів разом із висновком дисциплінарного інспектора на розгляд Дисциплінарної палати ВРП для прийняття рішення про відкриття дисциплінарної справи або відмову у її відкритті;
- прийняття Дисциплінарною палатою ВРП рішення про відкриття/відмову у відкриття дисциплінарного провадження (строк прийняття рішення - 30 днів);
- підготовка дисциплінарним інспектором справи до розгляду та виготовлення висновку щодо ознак дисциплінарного проступку (строк підготовки справи - 30 днів);
- передача матеріалів та висновку на розгляд Дисциплінарної палати ВРП;
- розгляд справи Дисциплінарною палатою та прийняття рішення про притягнення/відмову у притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності;
- подання суддею скарги на рішення Дисциплінарної палати ВРП (строк подачі скарги - 10 днів з дня ухвалення рішення);
- розгляд скарги на рішення Дисциплінарної палати пленарним складом ВРП (строк розгляду скарги - 30 днів);
- прийняття ВРП рішення за результатами розгляду скарги на рішення Дисциплінарної палати.

Загалом Закон про ВРП встановлює, що дисциплінарна справа повинна бути розглянута протягом 90 днів з дня відкриття провадження. У виключних випадках цей

строк може бути продовжений на 30 днів. Зважаючи на вищенаведене та з урахуванням можливості оскарження рішення Дисциплінарної палати загальна тривалість процедури притягнення судді до дисциплінарної відповідальності може тривати не більше 160 днів. Ця тривалість на сьогодні є умовною, оскільки зважаючи на відсутність сформованої Служби дисциплінарних інспекторів дисциплінарні провадження ВРП на сьогодні не здійснюються.

Остаточне рішення ВРП у дисциплінарній справі може бути оскаржене до суду. Скарги на такі рішення ВРП розглядаються Верховним Судом.

Закон про судоустрій передбачає також підстави погашення дисциплінарного стягнення щодо судді (стаття 110). Так, суддя вважається таким, що не має дисциплінарного стягнення якщо:

- протягом 6 місяців з дня ухвалення рішення про накладення дисциплінарного стягнення у виді попередження його не буде піддано новому дисциплінарному стягненню та підстава для нового стягнення не матиме місця протягом вказаного строку;
- протягом 1 року з дня ухвалення рішення про накладення дисциплінарного стягнення у виді догани його не буде піддано новому дисциплінарному стягненню та підстава для нового стягнення не матиме місця протягом вказаного строку;
- протягом 18 місяців з дня ухвалення рішення про накладення дисциплінарного стягнення у виді суворої догани його не буде піддано новому дисциплінарному стягненню та підстава для нового стягнення не матиме місця протягом вказаного строку;
- протягом 2 років з дня ухвалення рішення про накладення дисциплінарного стягнення у виді подання про тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя його не буде піддано новому дисциплінарному стягненню та підстава для нового стягнення не матиме місця протягом вказаного строку, а також за умови успішного проходження курсу підвищення кваліфікації в НШСУ та подальшого успішного кваліфікаційного оцінювання;
- протягом 3 років з дня ухвалення рішення про накладення дисциплінарного стягнення у виді подання про переведення судді до суду нижчого рівня суддю не буде піддано новому дисциплінарному стягненню та підстава для нового стягнення не матиме місця протягом вказаного строку.

3.3. Засади фінансування судової системи.

Видатки на забезпечення функціонування органів судової гілки влади здійснюються виключно за кошти Державного бюджету України.

Закон про судоустрій передбачає, що у Державному бюджеті України передбачаються видати на утримання судів не нижче рівня, що забезпечує можливість повного і незалежного здійснення правосуддя відповідно до закону.

Організація фінансування органів суддівського врядування здійснюється за принципом наділення учасників бюджетного процесу статусом головного розпорядника бюджетних коштів. Так, відповідно до Бюджетного кодексу України головний розпорядник бюджетних коштів:

- організовує та забезпечує складання бюджетної пропозиції і подає її Міністерству фінансів України;
- організовує та забезпечує складання бюджетного запиту і подає його Міністерству фінансів України (місцевому фінансовому органу);
- отримує бюджетні призначення шляхом їх затвердження у законі про Державний бюджет України розподіляє та доводить до розпорядників нижчого рівня обсяги бюджетних асигнувань;
- затверджує кошториси розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня;
- розробляє проекти порядків використання коштів державного бюджету за бюджетними програмами;
- організовує та здійснює моніторинг виконання бюджетних програм, здійснює оцінку їх ефективності;
- здійснює управління бюджетними коштами.

Таким чином, головний розпорядник бюджетних коштів фактично відповідає за підготовку проекту бюджету фінансування установи на майбутній рік, обґрунтовує такі видатки перед Міністерством фінансів України для затвердження у подальшому їх законом про бюджет і забезпечує використання та контроль коштів державного бюджету після їх виділення з бюджету.

Функції головного розпорядника коштів Державного бюджету України щодо фінансового забезпечення діяльності судів здійснюють:

- Верховний Суд - щодо фінансового забезпечення його діяльності;
- вищий спеціалізований суд - щодо фінансового забезпечення його діяльності;
- ДСАУ - щодо фінансового забезпечення діяльності всіх інших судів, діяльності ВККСУ, органів суддівського самоврядування, НШСУ, ССО та ДСАУ;
- ВРП - щодо фінансового забезпечення її діяльності.

Видатки у Державному бюджеті України визначаються окремим рядком щодо ВРП. Видатки ВККСУ, органів суддівського самоврядування, НШСУ, ССО та ДСАУ визначаються у Державному бюджеті України в окремому додатку.

Таким чином, ВРП здійснює використання виділених її бюджетних коштів самостійно, усі інші органи суддівського самоврядування за участі ДСАУ.

3.4. Підготовка та навчання суддів.

3.4.1. Підготовка кандидатів на посаду судді.

Спеціальна підготовка (стаття 77 Закону про судоустрій) проводиться для кандидатів на посаду судді суду першої інстанції, які успішно пройшли перший відбірковий іспит у процедурі добору. Слід відмітити, що для суддів Верховного Суду та вищих спеціалізованих судів, кандидати до яких також можуть не мати суддівського досвіду, обов'язкової спеціальної підготовки під час участі у процедурі добору на посади суддів цього суду не передбачено.

Спеціальна підготовка проводиться Національною школою суддів України. Порядок, навчальний план та програма спеціальної підготовки затверджуються ВККСУ за рекомендацією НШСУ. Спеціальна підготовка включає теоретичну та практичну складові. Фактично НШСУ є розробником цих документів, які перед початком проведення підготовки затверджуються ВККСУ. Тривалість такої підготовки за загальним правилом складає 12 місяців стаціонарної форми навчання. У 2018 році ВККСУ було затверджено Порядок спеціальної підготовки за яким, загальний строк проведення складає 12 місяців, для помічників суддів, які мають стаж роботи на такій посаді три і більше років - 3 місяці. Під час проходження спеціальної підготовки кандидатам на посаду судді виплачується стипендія у розмірі посадового окладу помічника судді місцевого суду з Державного бюджету. Якщо кандидат на посаду судді порушив порядок проходження підготовки, у тому числі не показав достатній рівень успішності він припиняє подальше проходження підготовки та участь у доборі та повинен компенсувати кошти, витрачені з бюджету на його навчання. Аналогічний порядок компенсації передбачений у випадку, коли кандидат вирішить не брати участь у подальших етапах добору, або протягом трьохрічного строку перебування у резерві не візьме участь у конкурсі на заміщення вакантної посади судді суду першої інстанції.

3.4.2. Навчання діючих суддів.

Закон про судоустрій передбачає обов'язок для усіх суддів проходити підготовку для підвищення кваліфікації не рідше одного разу на три роки (стаття 89). Загальна кількість годин навчання упродовж кожних трьох років для судді не повинна бути меншою ніж 40 годин. Така підготовка здійснюється НШСУ.

З цією метою НШСУ та її регіональні відділення організовують навчальні курси, тренінги, семінари, лекції. НШСУ проводить навчальні заходи тривалістю від декількох годин до двох тижнів. Навчання здійснюється за тематикою, спеціалізацією суддів, для суддів, які займають адміністративні посади. НШСУ також використовує дистанційні форми навчання. У випадку навчання судді безпосередньо в НШСУ, такий суддя не

розглядає судових справ. Навчання в НШСУ оформляється для судді як службове відрядження на період проведення заходів.

НШСУ практикує затвердження річних планів підготовки суддів для підтримання кваліфікації та періодичного навчання з метою підвищення рівня кваліфікації суддів.

Один із видів навчання діючих суддів – проведення курсів підвищення кваліфікації для суддів, до яких застосоване дисциплінарне стягнення у вигляді відсторонення від правосуддя з обов'язковим направленням на навчання до НШСУ.

Інформація про проходження навчання та його результати включається до суддівського дос'є кожного судді (ст. 85 Закону про судоустрій). Таким чином, результати навчання суддів упродовж перебування на посаді ураховуються під час проходження ним кваліфікаційного оцінювання. За результатами навчання НШСУ видає своїм слухачам документ про проходження навчання.

Закон про судоустрій (ст.90) передбачає, що за результатами кожного навчання судді викладач (тренер) НШСУ надає письмові рекомендації судді щодо напрямів самовдосконалення або проходження додаткового навчання. Отже, НШСУ може проводити додаткові навчання суддів, якщо така потреба буде виявлена щодо конкретного судді.

3.5. Кар'єрний рух та просування по службі суддів.

Аналіз норм Закону про судоустрій свідчить про те, що діючий суддя може бути призначений до суду вищої інстанції виключно за результатами конкурсу. Закон про судоустрій визначає кваліфікаційні вимоги для кандидатів на посади суддів у судах, відмінних від місцевих.

Так, суддею апеляційного суду може бути особа, яка відповідає вимогам до кандидатів на посаду судді місцевого суду, за результатами кваліфікаційного оцінювання підтвердила здатність здійснювати правосуддя в апеляційному суді, а також відповідає одній із таких вимог:

- має стаж роботи на посаді судді не менше 5 років;
- має науковий ступінь у сфері права та стаж наукової роботи у сфері права щонайменше 7 років;
- має досвід професійної діяльності адвоката, в тому числі щодо здійснення представництва в суді та/або захисту від кримінального обвинувачення щонайменше 7 років;
- має сукупний стаж (досвід) роботи (професійної діяльності) відповідно до вищеперелічених вимог щонайменше 7 років.

Суддею Вищого суду з питань інтелектуальної власності може бути особа, яка відповідає вимогам до кандидатів на посаду судді місцевого суду, за результатами кваліфікаційного оцінювання підтвердила здатність здійснювати правосуддя у Вищому суді з питань інтелектуальної власності, а також відповідає одній із таких вимог:

- має стаж роботи на посаді судді не менше 3 років;
- має досвід професійної діяльності представника у справах інтелектуальної власності (патентного повіреного) щонайменше 5 років;
- має досвід професійної діяльності адвоката щодо здійснення представництва в суді у справах щодо захисту прав інтелектуальної власності щонайменше 5 років;
- має сукупний стаж (досвід) роботи (професійної діяльності) відповідно до вищеперелічених вимог щонайменше 5 років.

Суддею Вищого антикорупційного суду України може бути особа, яка відповідає вимогам до кандидатів на посаду судді місцевого суду, а також володіє знаннями та практичними навичками, необхідними для здійснення судочинства у справах, пов'язаних з корупцією, та відповідає одній із таких вимог:

- має стаж роботи на посаді судді не менше 5 років;
- має науковий ступінь у сфері права та стаж наукової роботи у сфері права щонайменше 7 років;

- має досвід професійної діяльності адвоката, у тому числі щодо здійснення представництва в суді та/або захисту від кримінального обвинувачення щонайменше 7 років;

- має сукупний стаж (досвід) зазначеної вище роботи (професійної діяльності) щонайменше 7 років.

Для сприяння ВККСУ у доборі суддів Вищого антикорупційного суду України при ВККСУ створюється Громадська рада міжнародних експертів. На даний час повноваження членів ГРМЕ закінчилися, новий склад ГРМЕ не сформовано, відповідно до закону ГРМЕ, як інституція в судовій системі діє до 2024 року.

Суддею Верховного Суду може бути особа, яка відповідає вимогам до кандидатів на посаду судді місцевого суду, за результатами кваліфікаційного оцінювання підтвердила здатність здійснювати правосуддя у Верховному Суді, а також відповідає одній із таких вимог:

- має стаж роботи на посаді судді не менше 10 років;

- має науковий ступінь у сфері права та стаж наукової роботи у сфері права щонайменше 10 років;

- має досвід професійної діяльності адвоката, в тому числі щодо здійснення представництва в суді та/або захисту від кримінального обвинувачення щонайменше 10 років;

- має сукупний стаж (досвід) роботи (професійної діяльності) відповідно до вищеперелічених вимог 10 років.

Суддя, який має непогашене дисциплінарне стягнення, не може брати участі в конкурсі на зайняття посади в іншому суді.

Загалом процедура проведення конкурсу для суддів включає наступні етапи:

- оголошення ВККС про початок прийому документів для участі в конкурсі (приблизно 1 місяць);

- проведення ВККС кваліфікаційного оцінювання кандидатів, які подали заяви (до 3 місяців);

- проведення конкурсу на зайняття вакантних посад (1 тиждень);

- внесення рекомендації ВРП про призначення кандидата на посаду судді та розгляд ВРП рекомендації ВККС (1 місяць);

- видання указу Президента України про призначення судді на посаду (1 місяць).

Строки, наведені вище чітко Законом про судоустрій не визначені, тому обрахунок загальної тривалості проведення конкурсу є приблизним. Загалом тривалість усієї процедури може складати до 6 місяців.

Конкурс полягає у визначенні переможця, який має вищу позицію у рейтингу. При цьому рейтинговий список формуються на основі балів, отриманих суддями за результатами проходження кваліфікаційного оцінювання.

У разі однакової позиції за рейтингом, визначеним за результатами кваліфікаційного оцінювання для участі у конкурсі на посаду судді апеляційного суду чи Верховного Суду, перевага надається учаснику, який набрав більшу кількість балів із виконаного під час іспиту, проведеного в межах процедури кваліфікаційного оцінювання, практичного завдання, а за однакової кількості балів - учаснику, який має більший стаж роботи на посаді судді. У разі якщо учасники не мають стажу роботи на посаді судді або мають однаковий стаж роботи на посаді судді, перевага надається учаснику, який має більший стаж професійної діяльності у сфері права.

У разі однакової позиції за рейтингом, визначеним за результатами кваліфікаційного оцінювання для участі у конкурсі на посаду судді Вищого суду з питань інтелектуальної власності, перевага надається учаснику, який набрав більшу кількість балів із виконаного під час іспиту, проведеного в межах процедури кваліфікаційного оцінювання, практичного завдання, а за однакової кількості балів - учаснику, який є суддею.

3.5.1. Кваліфікаційне оцінювання суддів.

З 2014 року в законодавстві про судоустрій передбачено новий інститут – кваліфікаційне оцінювання суддів. Зміни до Конституції України 2016 передбачили проведення такого одноразового оцінювання усіх суддів. Виявлення за результатами такого оцінювання невідповідності судді займаній посаді за критеріями компетентності, професійної етики або доброчесності чи відмова судді від такого оцінювання є підставою для звільнення судді з посади.

На даний час кваліфікаційне оцінювання суддів ВККСУ не завершено. Закон про судоустрій визначає три основні критерії кваліфікаційного оцінювання суддів:

- компетентність (професійна, особиста, соціальна тощо);
- професійна етика;
- доброчесність.

Порядок та методологія кваліфікаційного оцінювання, показники відповідності критеріям кваліфікаційного оцінювання та засоби їх встановлення затверджуються ВККСУ. Відповідно до Закону про судоустрій кваліфікаційне оцінювання включає такі етапи:

- складення іспиту;
- дослідження досьє та проведення співбесіди.

ВККСУ також затверджено Порядок проведення іспиту та методика встановлення його результатів під час кваліфікаційного оцінювання.

Закон про судоустрій не містить чітких положень щодо можливості урахування результатів кваліфікаційного оцінювання, яке пройшов суддя у разі участі його у новому конкурсі. Стаття 84 Закону про судоустрій вказує, що Порядок врахування результатів останнього кваліфікаційного оцінювання судді (кандидата на посаду судді) визначається рішенням ВККСУ, однак знайти інформацію про затвердження ВККСУ такого документа не вдалося. Зважаючи на норму Закону про судоустрій щодо чинності результатів кваліфікаційного іспиту під час добору протягом 3 років, цілком логічно було б надати такого ж статусу результатам іспиту під час кваліфікаційного оцінювання. Оскільки саме за результатами цих іспитів відбувається конкурс.

Загалом процедура кваліфікаційного оцінювання включає наступні етапи:

- подання суддею заяви про проведення щодо нього кваліфікаційного оцінювання;
- прийняття ВККСУ рішення про проведення щодо судді кваліфікаційного оцінювання (до 3 місяців);
- складення суддею анонімного письмового тестування;
- виконання суддею практичного завдання;
- дослідження ВККСУ досьє судді;
- проведення ВККСУ співбесіди з суддею;
- прийняття ВККСУ рішення за результатами кваліфікаційного оцінювання.

Загалом складення суддями анонімного тестування та виконання практичного завдання не відрізняється від процедури проведення кваліфікаційного іспиту у процедурі добору кандидатів на посаду судді. Порядок проведення іспиту та методика встановлення його результатів під час кваліфікаційного оцінювання передбачає, що при проведенні іспиту враховується спеціалізація та інстанційність суду, що визначає перевірку професійної компетенції судді та оцінку його здатності здійснювати судочинство саме в тому суді, на посаду якого претендує суддя.

З метою оцінювання показників особистої, соціальної компетентності, професійної етики та доброчесності судді ВККСУ під час здійснення кваліфікаційного оцінювання здійснює тестування особистих морально-психологічних якостей та загальних здібностей суддів. Як впливає з наявних документів ВККСУ таке тестування не передбачає отримання суддею результату у вигляді конкретної кількості балів, однак ураховується під час визначення загального прохідного балу іспиту.

З огляду на відсутність в Законі про судоустрій та документах ВККСУ чітких строків проведення окремих етапів кваліфікаційного оцінювання, визначити тривалість цієї процедури видається неможливим.

ВККСУ ухвалює мотивоване рішення про підтвердження або непідтвердження здатності судді здійснювати правосуддя у відповідному суді.

Якщо ГРД у своєму висновку встановила, що суддя не відповідає критеріям професійної етики та доброчесності, то Вища кваліфікаційна комісія суддів України може ухвалити рішення про підтвердження здатності такого судді здійснювати правосуддя у відповідному суді лише у разі, якщо таке рішення підтримане не менше ніж 11 членами ВККСУ.

3.5.2. Регулярне оцінювання суддів.

Регулярне оцінювання судді упродовж перебування на посаді проводиться з метою виявлення індивідуальних потреб судді щодо вдосконалення, стимулювання його до підтримання кваліфікації на належному рівні та професійного зростання.

Регулярне оцінювання судді проводиться:

- 1) викладачами (тренерами) НШСУ за результатами підготовки шляхом заповнення анкети;
- 2) іншими суддями відповідного суду шляхом анкетування;
- 3) самим суддею шляхом заповнення анкети самооцінки;
- 4) громадськими об'єднаннями шляхом незалежного оцінювання роботи судді в судових засіданнях.

3. За результатами кожного тренінгу під час підготовки судді викладач (тренер) заповнює щодо судді анкету оцінювання, що містить:

- 1) оцінку:
 - а) оволодіння суддею знаннями, вміннями, навичками;
 - б) акуратності і своєчасності виконання завдань;
 - в) аналітичних здібностей, спроможності оцінювати інформацію;
 - г) вміння взаємодіяти з колегами (спроможності вести переговори, працювати в команді, працювати під тиском тощо);
 - г') комунікаційних навичок (навичок складення документів, усного мовлення тощо);
 - д) сильних сторін судді;
- 2) рекомендації судді щодо напрямів самовдосконалення або проходження додаткового навчання.

Національна школа суддів України ознайомлює суддю з анкетою не пізніше п'яти днів після закінчення відповідного тренінгу. Суддя протягом десяти днів після одержання анкети має право надіслати свої заперечення щодо результатів оцінювання. За результатами розгляду заперечень судді викладач (тренер) має право протягом п'яти днів заповнити нову анкету оцінювання. Анкета оцінювання роботи судді за результатами кожного тренінгу, заперечення судді щодо результатів оцінювання, а також анкета за результатами розгляду заперечень включаються до суддівського дос'є.

Громадські об'єднання мають право організовувати незалежне оцінювання роботи судді у відкритих судових засіданнях. Результати незалежного оцінювання роботи судді в судовому засіданні фіксуються в анкеті, що містить інформацію про тривалість розгляду справи, дотримання суддею правил судочинства і прав учасників процесу, культуру спілкування, рівень неупередженості судді, рівень задоволення поведінкою судді учасниками процесу, зауваження щодо ведення процесу, інші відомості. Заповнена анкета незалежного оцінювання роботи судді в судовому засіданні може бути включена до суддівського дос'є. Порядок, методологію оцінювання та самооцінювання судді затверджує ВККС. Результати регулярного оцінювання можуть

враховуватися під час розгляду питання про проведення конкурсу на зайняття посади у відповідному суді.